Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Monumentnummer*: 516533

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	05 maart 2001
Kadaster deel/nr	82701/9

*Woonplaats**	*Gemeente**	*Provincie**
Hartwerd	Súdwest-Fryslân	Fryslân

Locatienaam	*Locatieomschrijving*
Hartwerd	

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kadastraal object**	*Appartement aanduiding*	*Grondperceel*
Burgwerd	C			695

*Omschrijving***

Inleiding

De AMERIKAANSE WINDMOTOR is een markant herkenningspunt in het rond Hartwerd gelegen weidegebied. De naar Amerikaans model ontstane windmolen van het type "Record, nr 17", is in Nederland vervaardigd en begin 20e eeuw ontworpen door de Gebr. Bakker te IJlst. De molen werd in de dertiger jaren gebouwd op de plaats van een afgebroken traditionele windmolen. Deze molen is een van de grotere overgebleven Record windmotoren op een hoge toren.

Omschrijving

De toren staat in een uit beton opgetrokken funderingsbak, voorzien van houten deksels. In de funderingsbak bevindt zich een stalen waaierpomp voorzien van een houten opleiderpijp met een houten terugslagklep. Aan de polderzijde is een stalen kroosrek aangebracht. De molen maalt uit op de Oude Kloostervaart (Friese boezem). De stalen toren heeft een ladder en een achtkantige stelling, bestaande uit stalen liggers, een houten dek en een stalen hekwerk. Aan de bovenzijde van de toren is een gietstalen motorlichaam aangebracht. Het windrad heeft achttien gegalvaniseerde stalen bladen en heeft een diameter van 5.00 meter. Het rad bestaat uit zes straalarmen, waartussen segmenten met ieder drie bladen, verbonden door twee ringen, zijn aangebracht. De molen is voorzien van één vaan voor de zelfregeling naar de windrichting. De bovenas van de molen is voorzien van een vanginstallatie die

** Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister*
*** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument*
Datum van downloaden 25 april 2024

automatisch in werking treedt wanneer de molen uit de wind draait. De molen is voorzien van een gietstalen gaand werk en stalen spillen. De waaierpomp wordt hierbij direct aangedreven door de verticale spil.

Waardering

De zogenaamde Amerikaanse windmotor uit de eerste helft van de 20e eeuw is van algemeen cultuurhistorisch en industrieel-archeologisch belang:

- voor de geschiedenis van de industriële archeologie van Nederland, in het bijzonder van die der in Nederland ontworpen en gebouwde windmotoren;

- vanwege de ontwikkeling van de vroeg-20e-eeuwse Nederlandse bemalingstechniek met gebruikmaking van Amerikaans model windmolens;

- als voorbeeld voor de overgang van de bemaling van kleine bemalingsgebieden door traditionele windmolens naar die door "moderne" amerikaanse windmotoren;

- vanwege zijn voorbeeld voor de overgangsfase tussen windmolenbemaling en motorbemaling;

- vanwege zijn rol in het ontstaan van de bemalinggeschiedenis van het bemalingsgebied van het waterschap "Marne-Middelsee";

- vanwege zijn landschappelijke betekenis als markant herkenningspunt in het weidegebied rond Hartwerd.

Hoofdcategorie	*Subcategorie*	*Functie*
Boerderijen, molens en bedrijven	Industrie- en poldermolen	Molen